

Modern Resim Sanatında Oranların ve Renklerin Ustası Jacques Villon (Gaston Duchamp)

Prof. Dr. Şerife Cengiz ¹, Öğr. Gör. Nihat Kemankaşlı ²

ÖZET

Fransa Damville'de doğan Jacques Villon (1875-1963) sanatçı bir aileden gelmekteydi. Sanata ilk olarak Cormon'un Atölyesi'nde başlamış Ecole des Beaux Arts'da, daha sonra Académie Julian'de eğitim aldı. Gaston Duchamp olan asıl adını Jacques Villon olarak değiştirdi. Gravür, afiş, suluboya, yağlıboya, özgün baskı teknikleriyle resimler yaptı. Neo-Empresyonist olarak başladığı kariyerine, 1906 yılında Puteaux Grubu'nu kurarak devam etti ve baskı resimler yaptı. 1911'de Kübizme katıldı. 1912 yılında Section D'or (Altın Kesim) Grubunu kurarak resimde oran üzerinde durdu. Kullandığı canlı renkleriyle Orfizm kurucuları arasında yer alan Jacques Villon, soyut resim, kübist manzaralar ve baskı resimleriyle Paris'ten Kopenhag, New-York, Boston ve Washington'a kadar sayısız sergiler açtı. Chevalier de la Legion d'Honneur Ödülü, Lugano Uluslararası Sergisi'nde Gravür dalında Büyük Ödülü (Grand Prix), Pittsburgh'da Uluslararası Carnegie Ödülünü, Venedik Bienali Büyük Ödülü'nü kazandı. 1963 yılında ölünceye kadar resim yaparak, Amerika'da sergilediği eserleri Avrupa resminin tanınmasında New-York'ta etkili oldu. 20.yüzyılda modern baskı resmin babası, kendisinden sonra gelenlere Avangart (öncü), kendi yaşadığı çağda lider olmuş, ünü dünyaya yayılsa da alçak gönüllü olmayı başarmış, Fransız Resminin üretken sanatçısıydı.

Anahtar Kelimeler: Neo-Empresyonizm, Kübizm, Altın Kesim Grubu, Orfizm, Soyut Resim

Jacques Villon (Gaston Duchamp): The Master of Colours and Proportions in Modern Painting

ABSTRACT

Jacques Villon (1875-1963) was born in France Damville (France) had a family of artists. He began to Art education in the first Ecole de Beaux Art, at Cormon's stüdyo, then studied at the Académie Julian. He has changed the name of the actual Gaston Duchamp as Jacques Villon. He made pictures with Engravings, posters, watercolor, oil painting, printmaking. Villon began his career as a Neo-Impressionist. He founded the Puteaux Group in 1906 and made printing Picture. In 1911 he joined Cubism. He established the Group Section D'Or (Golden Section) in 1912 and focused on proportions and ratios in pictures. He was among the founders of Orphism who used the vibrant (vivid, light) colors. He opened many exhibitions with Abstract. Cubist landscapes and printed paintings images from Paris to New York, Copenhagen, Boston to Washington. Villon received the Chevalier de la Legion d'Honneur Award, Grand Prix Award at engraving branches in Carnegie International Award and won the Venice Biennale Grand Prize also. He painted until his death in 1963 His works exhibited in the United States had influenced New York to recognition European Painting Art. He was father of Modern Printing in the 20th century as avant-garde pioneers to come after him (Avan-garde) became the leader of the era. He was a famous artist all over the world but He has always managed to be humble. He was the official productive French artist.

Keywords: Neo-Impresionism, Cubism, Section D'or Group, Orphism, Abstract Painting

¹Prof. Dr. Şerife Cengiz, İstanbul Aydın Üniversitesi, serifecengiz@aydin.edu.tr

² Öğr. Gör. Nihat Kemankaşlı, Plato Meslek Yüksekokulu, nihatkemankšli@plato.edu.tr

1. Duchamp Ailesi ve Gaston Duchamp

Jacques Villon (1875-1963) Fransa'nın Normandiya Bölgesi'nde Damville'de 1875 yılında Eugene ve Lucie Duchamp'ın oğlu olarak doğan ve altı kardeşten dördü sanatçı olan bir aileden gelmekteydi. Erkek kardeşleri Raymond Duchamp-Villon (1876-1915) heykeltıraş, Marcel Duchamp (1877-1968) ressam, heykeltıraş ve yazar, kız kardeşi Suzanne Duchamp (1889-1963) ise ressamdır. Babası Eugene Duchamp avukattır, aynı zamanda noterlik de yapmıştır. On altı yaşındayken, amatör bir sanatçı olan dedesi Emile Frederic Nicole'den (1830-1894) gravür yapmayı öğrenmiştir. 1891 yılında babası Eugene Duchamp'ın *Babamın Portresi (Portrait of My Father)* adlı gravürünü hazırlamıştır. Bu çalışma Rembrandt tarzında ilk gravürü olmuştur. Aynı yıllarda, kardeşleri Marcel Duchamp ve Suzanne Duchamp olduğu anlaşılan iki çocuk figürünün konu edildiği *Bayraklı İki Çocuk* adlı taşbaskısını (litografi) yapmıştır.

1. 1. Gaston Duchamp'ın Adını Jacques Villon Olarak Değiştirmesi

1894 yılında hukuk öğrenmek için Paris'e giderek erkek kardeşi Raymond Duchamp'la birlikte Montmartre'a taşınmış, ancak bir yıl sonra hukuk eğitiminden ayrılarak 1895'te *Ecole des Beaux Arts'a* girerek ressam Cormon'un Atölyesi'nde çalışmaya başlamıştır. Aynı yıl, Gaston Duchamp olan adını ani bir kararla değiştirmiştir. İlk adını Alphonse Daudet'nin *Jacques (Jack)* adlı romanından, soyadını ise hayran olduğu Fransız şairlerinden Francois Villon'un soyadından kombine ederek Jacques Villon olarak değiştirmiştir (Arnason, H. H, 2013: 192). Artık yaşamı boyunca bu adla anılacaktır. Daha sonra *Académie Julian*'de eğitimini sürdürmüştür.

Fransa'da 19. yüzyıl sonu ve 20. yüzyılın ilk çeyreğinde sanat akımları birbiri ardınca hızla ilerlerken genç sanatçılar da bu rüzgarlardan fazlasıyla etkileniyor, hatta birinden diğerine hızla geçiyor ya da çok etkilendiği akımın et-

kisini tüm eserlerinde yansıtıyorlardı. Sanat aşkıyla dolu, heyecanlı genç sanatçılardan biri olan Villon, 1904'te Paris'te geçimini sağlamak amacıyla kahvehaneler ve sokaklarda gördüğü insanların suluboya resimlerini yapmış, çeşitli yerel gazetelere resimler, karikatürler ve çok sayıda illüstrasyonlar, opera ve kabareler için afişler de hazırlamıştır. Julian Akademisi'nde sıcak renk tonlarıyla Neo-Empressionist tarzda resimler yapan Jacques Villon'un sarı, yeşil, kahverengi, pembe ve siyah renkli kalın fırça vuruşlarıyla yağlı boya tekniğinde yaptığı *Kendi Portresi* bu dönemi yansıtan en iyi örneklerdendir.

Bu yıllarda eserlerinde Edgar Degas'ın ve Toulouse Lautrec'in etkisi görülen sanatçı, ilk sergisini 1904 yılında *Salon d'Automne*'de açmıştır. Ardından 1905'de Rouen'de kardeşiyle ortak bir sergi açan Villon'un canlı renk tonlarına olan tutkusu, az da olsa fovist yaklaşımlarını hissettirmektedir. Kardeşi Raymond Duchamp'ın rahatsızlığı nedeniyle Tıp Fakültesi'nden ayrılıp tüm zamanını heykel yapmaya karar vermesiyle güçlenen sanatçı kardeşler, 20. yüzyılın başında soyut sanatın gelişiminin ilk müjdecileri, soyut sanat hareketinde önemli ve aktif rolleri olan avangart sanatçılar olmuşlardır.

2. Puteaux Grubu ve Kübizm

Jacques Villon, 1906 yılında Paris'in banliyösü olan Puteaux'ya taşındı ve orada bir atölye kurdu. Atölyede her hafta sonu pazar günleri kardeşleri Raymond ve Marcel Duchamp'ın da katıldığı sanat tartışmaları ve eleştirilerinin yapıldığı toplantılar düzenliyorlardı. Birçok sanatçı burada toplanarak sanat tartışmaları yapıyor ve çalışmalarının eskizleri üzerinde birbirlerinin görüşlerini alıyorlardı. Daha sonra *Puteaux Grubu* diye anılacak olan grubun çekirdek kadrosunu Francis Picabia, Robert Delaunay ve Fernand Léger oluşturuyordu.

1910 yılında sanatçı, dedesinden öğrendiği baskı tekniğini kendi stilindeki kompozisyon-

larıyla birleştirerek Puteaux'daki atölyesinde seri halde baskılar yaparak modern çağın çok önemli bir baskı sanatçısı olma yolunda ilerliyordu. Siyah-beyaz baskılarında renk değerlerini verme konusundaki yet-eneğini sergilerken birden bire karar değ-iştirerek sanatsal kişiliğinin Barok yönünü renklerin ince duygusunu ve armonisini ortaya koyduğu renkli baskı tekniklerini kullanarak kompozisyonlarındaki fazla detayları atarak basit formlara dönüştürüyordu. Ömrünün son yıllarına kadar da yağlıboya resimlerinin yanında, az sayıda vitray, çok sayıda da baskı çalışmaları yaptı. Duchamp Kardeşler, 1911 yılında Picasso'dan çok etkilenecek kübist hareketin özellikle (analitik kübizmin) içinde yer aldılar. Villon'un Atölyesi'nde düzenli olarak toplanan sanatçılardan oluşan *Puteaux Grubu*'nda; A. Gleizes, F. Léger, J. Metzinger, La Fresnaye, R. Delaunay, F. Picabia ve J. Villon'un kız kardeşi Suzanne Duchamp ve iki erkek kardeşleri heykeltıraş Raymond Duchamp-Villon, ressam Marcel Duchamp ve Villon'un Atölyesi'ne çok yakın oturan ressam Frank Kupka yer alıyorlardı (Gaunt, W. 1968: 41). Villon, daha sonraki yıllarda şu cümlelerle kendi stilini özetleyecekti: *"Ben İzlenimci Kübist oldum ve öyle kaldım belki daha az kübist, daha az izlenimci"* (Elgar, F. 1994: 93).

2.1. Oranların Ustası J. Villon ve Altın Kesim (Altın Oran)

1912 Yılında kendi sergilerini açmaya karar veren Puteaux Grubu sanatçıları (Britt, D. (edit) 1974: 175) ilk olarak Salon La Boetie'de eserlerini sergilediler. *Altın Kesim* adıyla bir manifesto yayınlayan (Hamilton, G. H. 1983: 261-262) sanatçılar, bir karenin köşegenleri ve kenarları arasında yalın geometrik tarzda Altın Oran'daki gibi ideal bir oran görüyorlardı. J. Villon, Leonardo'nun resimlerinde yüzyıllar önce kullanmış olduğu kare tabana oturan piramit formları öne çıkarıyordu. Bu yaklaşımının kaynağı, Leonardo da Vinci *Resim Yapma Usulü (Traite de la Penture)* adlı kitabında ifade ettiği şu görüşte yatıyordu: *"Amaç, gö-*

rünen şeylerin rengini ve biçimini piramitler halinde resmetmektir. Her cismin iki ucundaki çizgileri alır da yürütürseniz, bunlar mutlaka bir noktada birleşir ve bir piramit meydana getirir". Villon'un arkadaşlarına önerdiği bu form, bölünerek sanatçının kübist kompozisyonlarının temel biçimi olmuştur. Bu sisteme göre, izleyici nesneyi piramidin dört parçaya bölünmüş yüzeyleri gibi görüyor ve aynı zamanda nesnenin bir tarafı gölge (koyu) diğeri ışıklı (açık), diğeri ikisi de orta tonlarda formlardır.

Altın Oran, sadece tablolarla değil, matematikte, geometride kare ve dikdörtgenlerin oranlarında, tuvallerin ölçülerinde hatta doğada ayçiçeklerinin tohumlarının dizilişinde, çam kozalaklarının döngülerinde bile pek çok alanda görülen bir ölçüdür. Altın oranın en genel formülü şudur: Bir doğru parçası öyle iki parçaya ayrılmalıdır ki, küçük parçanın büyüğe oranı, büyük parçanın bütüne oranına eşit olsun. ($1/0.618=1.618/1$)

Aynı yılın sonbaharında Picasso ve Braque dışındaki kübistlerin; Jean Metzinger (1883-1956), Albert Gleizes (1881-1953), Louis Marcoussis (1881-1941), Fernand Léger (1881-1955), Juan Gris (1887-1927), Andre Lhote (1885-1962), Francis Picabia (1879-1953), Robert Delaunay (1885-1941), La Fresnaye (1885-1925), André Dunoyer de Segonzac (1884-1974), Marcel Duchamp (1877-1968) ve Jacques Villon (1875-1963)'un katıldığı sergiye Altın Kesim Sergisi adı verilmişti. Otuz bir sanatçı ve iki yüzden fazla eserle açılan sergi, eleştirmenlerin ve basının şiddetli tepkileriyle karşılaşmış ve bütün Avrupa'da derin yankılar yaratmıştı (Özudoğru, Ş. 1993: 50). I. Dünya Savaşı başlayınca bu grubun etkinliklerinin yavaş yavaş azaldığı görülmüş, ama Villon, Paris, Galerie Vavin-Raspail'de Section D'or Grubu'nun (Altın Oran) son sergisine katılmış, yaşamının sonuna kadar bu ideal orandan asla vazgeçmemiştir.

Resimde oranlara ve altın kesim kuralına önem vermesine en güzel üç örnekten biri, daha sonraki yıllarda yaptığı 1938 tarihli siyah beyaz *Kendi Portresi* adlı çalışmasıdır. Resimde oran orantıyı ne kadar kuvvetle uyguladığı, çizdiği yuvarlak baş, alın, göz, kulak, yanaklar, burun ve çenede ayrı ayrı kareler ve dikdörtgenlerin altın noktalarını nasıl hesapladığını, yüzdeki organların birbirine olan nispetlerini, en ince ayrıntısına kadar izleyiciye göstermiştir (*Resim 1*). Oranların ustası Villon'un 1958 yılında yaptığı *Uçan Kuşlar* adlı eserinde resmin dört köşesinden gelen prizmalar, altın orana göre yerleştirilmiş dörtgenlerin üzerindeki altın noktalara yerleştirilen kuşların kanatları Villon'un pro porsiyonlara ne kadar önem verdiğini açıkça göstermektedir. Mavi, yeşil gibi soğuk renkleri fonda, sarı, turuncu gibi sıcak renkleri de kuş figürlerinde kullanarak onları olduğundan daha büyük ve hareketli göstermiştir.

Resim 1. J. Villon, 'Kendi Portresi', 1938, mürekkeple çizim, 71x123cm.

3. J. Villon ve Büyülü Renkleriyle Orfizm

Jacques Villon aynı zamanda Paris'te Orfizmin de kurucuları arasındadır. Orfizm adı, 1912 yılında ilk kez Robert Deleunay'ın eserlerinde görülen gök kuşağının canlı renklerini zıt renkleriyle birlikte kullanarak izleyicinin ruhuna hitap etmesini Yunan mitolojisinin çaldığı lirin büyüleyici ritmiyle ve ahenkli sesiyle gönlere işleyen, müzisyen, şair ve hassas ruhlu Orpheus'un şiirleri ve müziği kadar içten bir duyarlılıkla resim yüzeyine canlı renk armonileri katması nedeniyle G. Apollinaire (1880-1918) tarafından verilmiştir.

Bu akım Analitik Kübizmin çok katı geometrisine ve renksizliğine tepki olarak doğmuş, Fovizmin canlı renklerini, az da olsa Kübizmin objelerin ve figürlerin yüzeysel bölünmesini, Fütürizmin hareket duygusunu esas alarak sanatı katı kübizminden lirik bir soyutlamaya taşımıştır. Orfist sanatçılar; başta Jacques Villon olmak üzere, Robert Deleunay (1885-1941), Sonia Deleunay Terk (1885-1979), François Kupka (1871-1957), Fernand Léger (1881-1955), Francis Picabia (1879-1953), Marcel Duchamp (1877-1968), Jean Metzinger (1883-1956), Juan Gris (1887-1927) gibi sanatçılardır. Orfizm, Paris'te başlayarak önce tüm Avrupa'ya sonra da Amerika ve Kanada'ya yayılmıştır. Ancak sadece tek tek sanatçı kişileri değil aynı zamanda Almanya, Fransa, Amerika ve Kanada'da pek çok sanat grubunu da etkilemiştir. Örneğin; Almanya'da *Mavi Biniciler (Der Blaue Reiter)*, Fransa'da *Puteaux* ve Amerika'da *Synchronism Akımı'nı* ve bu sanat hareketi içinde yer alan Stanton Mac Donald-Wright (1890-1973), Morgan Russell (1886-1953), Patrick Henry Bruce (1881-1936) ve Andrew Dasburg (1887-1979) gibi. Böylece Orfizm, Paris'te başlayarak önce tüm Avrupa'ya sonra da Amerika ve Kanada'ya kadar yayılan rengin, resimde üstünlüğünü savunan bir akım olmuştur.

Villon'un Kendine özgü tarzıyla yorumlayıp yaptığı *Piyanoda Genç Kız (Resim 2)*, *Kendi*

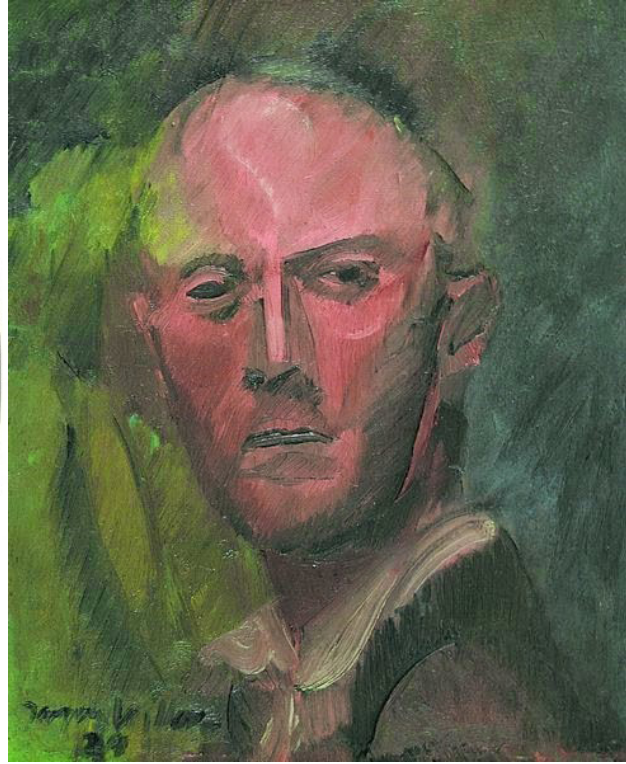

Resim 2. J. Villon, 'Piyanoda Genç Kız', 1912, tuval üzerine yağlı boya, 35x28cm.

Portresi (Resim 3), Mille'nin Portresi, Genç Kız, Aktörün Portresi ve Akrobat, adlı resimlerinde Kübizmin etkisi yüzeysel bölünmelerde kuvvetle hissedilirken, canlı renkleriyle de Orfizmin etkisini göstermektedirler.

Piyanoda Genç Kız adlı resminde menekşe morunun açık eflatuna, çağla yeşilinden, küf, yosun ve fıstık yeşiline kadar renk tonlarıyla birlikte renk kontrastlarını birlikte kullanarak ilk planda ahenkli bir ritim vurgulanırken, biçimlerdeki kırılma ve bölünmeler ikinci derecede dikkati çeker. Resimde genç kızın mutlu yüzünü aydınlatan bakışları, resmin yapısal katı bölünmelerine yumuşak nüanslı etkisiyle bu grubun başarılı kübist portrelerindedir. (Resim 2)

Villon Kübist Tarzda yaptığı Kendi Potresi adlı eserinde canlı renklerle yüzeysel bölünmeleri birlikte kullanmış kübizmin sadece tekniğinin

Resim 3. J. Villon 'Kendi Portresi', 1912, tuval üzerine yağlı boya, 129x 96 cm.

den yararlanmıştır. Parlak renk kullanımıyla da Orfist tarzda çalışmıştır.

Mille'nin Portresi (Resim 4) adlı eserinde ise ünlü İtalyan ressamı Tiepolo'nun (1696-1770) resimlerinde kullandığı çeşitli renk kontrastlarını Villon'da da görmek mümkündür. Özellikle *Üç Münecim*, *Kralların Meryem'i Ziyareti* ve *Çocuk İsa* (Resim 5) sahnesinde açık ve koyu renk değerleri, sıcak ve soğuk renklerin zıtlığı, küçük alanlardaki açık-koyu değerlerle büyük biçimlerdeki düz yüzeylerin zıtlıkları, yatay ve dikey karşıtlıkları, Meryem'in resmin köşeğine (çapraz eksenine) oturtulması gibi aynı elemanları Villon *Mille'nin Portresi* adlı bu soyut resminde kullanmıştır

Bu renk değerlerinin yanı sıra her iki resimde hayranlıkla şaşılabilirliği bakışlarda da bu benzerliği kolayca görmek mümkünse de biçimler ve ölçüler tıpatıp aynı değildir.

Çünkü her iki sanatçının çalıştıkları çağlar farklıdır. Villon'un tarzı kübistti ve soyut biçimlerle ve bu düşünceyle çalışıyordu. Villon, "Tümüyle soyutlama bana göre değil. Ben, yaşamın doğal görünüşüne hayranım" demiştir. (Brommer, G. F. 1997: 52) Mille'nin elbisesindeki parlak sarı, gözü resmin tam ortasına çekerken figürün olduğundan daha iri cüsseli görünmesini sağlamıştır. Figürün eteklerindeki, eflatunlar, griler, maviler yerdeki yeşiller, kırmızı bir lekeyle dikkati sağdaki kırmızı koltuğa yönlendirmektedir. Figürün oturduğu koltuğun arkalığındaki kırmızı renk lekeleri ve yukardaki perdelerin açık-koyu pembe renk tonlarında dolaşan göz, figürün burun, çene ve yanaklarından resmin fonuna

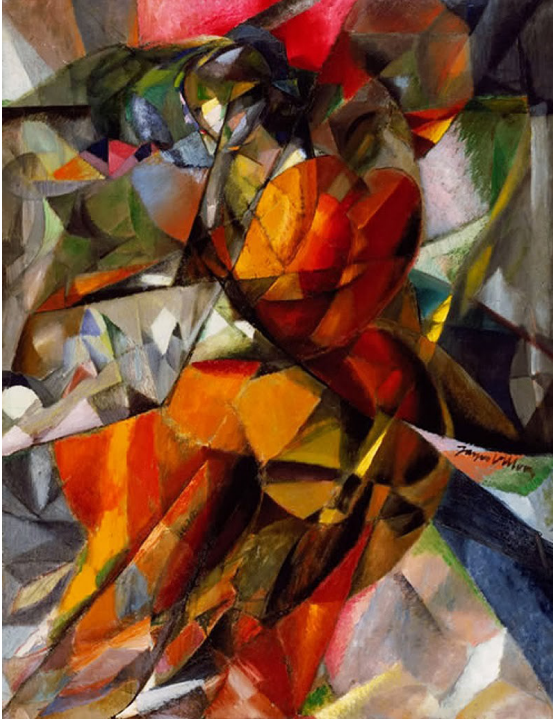
doğru bir daire çizerek, sanki patlıcan moru, siyah ve petrol mavisi tonlarındaki kadife yüzeyli bir kayada yada sakin bir okyanusta dinleniyor gibidir.

Sıcak ve soğuk renklerin kontrastı, parlak ve pastel renk tonlarıyla Villon, kübizmin hareketsizliğine orfist dinamizmi katan mükemmel bir renk ustasıdır. *Genç Kız Portresi* adlı eserinde sonbahar güneşinin turuncu sarılarıyla ayçiçeği sarılarının mavi, gri ve pembe tonlarıyla, prizma yüzeylerinde ateş kırmızılarına dönüşümünü ve kübist bölümleri yansıtıran genç kızın yüzündeki sıcak tebessüm ve iri çekik gözleri, çapraz olarak yerleştirilmiş vücuduyla bu eser renklerin şiirsel bir senfonisi gibidir. (Resim. 6)

Resim 4. J. Villon 'Mille'nin Portresi', 1913, tuval üzerine, 128x88cm.

Resim 5. J. Villon 'Üç Müneccim Kralların Hz. Meryem'i Ziyareti', 1753, tuval üzerine yağlı boya, 408x210 cm.

Resim 6. J. Villon 'Genç Kız portresi'
tuval üzerine yağlı boya, 1912, 57x45cm

Resim 7. P. Cezanne 'Tespimli Yaşlı Kadın'
tuval üzerine yağlı boya, 1896, 80x65 cm

Figürün yüzü, P. Cezanne'nin 1896 yılında yaptığı *Tespimli Kadın* (Resim 7), H. Matisse'in 1907 tarihli *Kırmızı Türbanlı Bayan Matisse (Madras Rouge)* (Resim 8) ve C. Brancusi'nin 1912 yılında yaptığı *Mile Pogany'nin Büstü* adlı eserindeki utangaç ama mutlu bakışlarıyla aynı tarzdadır. (Resim 9)

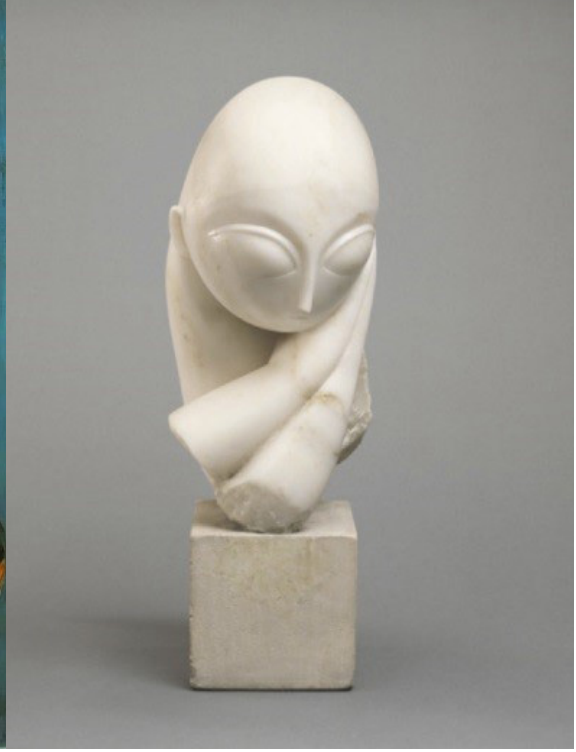
4. Armory Show'daki Sergi ve Amerika'da Modern Avrupa Sanatı'nın Tanıtılması

1912 Yılında New-York'ta (Armory Show'da) Kübistlerle sergi açan (Cheney, S. 1952: 636-637) J. Villon, 1912-1914 arasında yedi önemli ve büyük baskı resim sergisiyle Amerika'da Modern Avrupa Resmini tanıtmaya çalışmıştır. 1913'te New York'ta Armory Show sergisiyle, henüz Alman ve Fransız Modernizmini yeterince tanımayan Amerika'yı çok şaşırtmış, ama aynı zamanda da Amerika'nın dikkatini Modern Avrupa Sanatı'na çekmiştir. (Güvemli, Z, 1964: 374). Villon'un eserleri öylesine beğenilmiştir ki, sergideki tüm resimleri satılmıştır. (Tomkins, G. C. 1996: 14-16)

J. Villon 1. Dünya Savaşı başladığında 1914 yılında askere alındı. Savaş çıktığı sırada yaptığı *Kübist Kadın* (Resim 10) adlı resminde renklerin kahverengi, hardal sarısı, açık, koyu füme ve yeşil tonlarına (çağla, haki yeşil, limon küfü), yumuşak hatların sert çizgilere (kare, dikdörtgen ve üçgenlere) dönüştüğü görülmektedir. Savaşın getirdiği travmatik etkilerle sanatçının paletindeki renkler soğuklaşmakta, (yeşil, füme, mavi tonları) canlılığını yitirmekte ve biçimler keskinleşmektedir. Figürün başının öne doğru duruşu ve boynun kısa görünümüyle omuzlardaki dikey dikdörtgenlerin üçgenlerle aşağı doğru devam etmesiyle öne doğru eğilen vücutta güvensizlik hissi daha da kuvvetlenmektedir. Kadının gözlerindeki mutlu ifadenin yerini, endişeli ve düşünceli ifade, sol göz üstündeki koyu mavi bir lekeyle travmatik hale getirerek, savaş psikolojisinin sanata etkilerini çok daha güçlü olarak ortaya koymaktadır.

Resim 8. H. Matisse 'Kırmızı Türbanlı Bayan Matisse' tuval üzerine yağlı boya, 1907, 99x80cm.

Resim 9. C. Brancusi Mile Pogany beyaz mermer, 1912, 44x21x31 cm.

5. Jacques Villon ve Soyut Resim

Kardeşi Raymond Duchamp, 1918 yılında savaşta ölmüştür. Kardeşinin ölümünden çok etkilenen Villon, bir süre resimlerinde savaş konuları işlemiştir. I. Dünya Savaşı'ndan sonra 1919 yılında askerden döndüğünde geometrik bir yapının egemen olduğu soyut resimleri tercih etmiştir. Bu dönem O'nun birinci soyut dönemi olarak adlandırılabilir. *Yarış Atı* bu dönemde yaptığı ilk resimlerindedir. Soyut çalışmalarında bile matematiksel orandan asla vazgeçmemiştir. (Hamilton, 1983: 262) 1921 ve 1922 tarihli *Renk Perspektifi* (Resim 11) adlı soyut resim serileri Fransız ressamlarının en erken nesnesiz resimleri arasındadır.

6. J. Villon'un De Stijl ve Süprematizme Etkileri

"J. Villon'un renk perspektifindeki geometrik tarz ve ana renklerin kullanımı De Stijl Akımı sanatçılarının ve Süprematistlerin paletlerini de etkilemiştir". (Charenso, G. 1994: 89-92)

Özellikle Paris'e gelen P. Mondrian'ın 1911-1912 ve 1914-1919 yılları arasında Paris'te kaldığı dönemdeki yaptığı manzara resimleri Picasso'dan çok, Villon'un manzaralarına benzetilir. Belçikalı sanatçı Theo van Doesburg'un *Bir İneğin Dört Aşamada Soyutlaması* (*The Abstraction of a Cow, Four Stages, 1917*) adlı seri çalışmalarında ve Süprematistlerin resimlerinde Villon'un kullandığı hardal sarısı, kahverengi, yeşil, siyah renklerin etkileri görülür. Ruhundaki çekingen, alçak gönüllü tarza karşın, resimlerindeki kompozisyonlar ve renklerin kullanımıyla Villon, avangart bir sanatçıdır.

7. A. Modigliani ve Villon'un Portrelerinin Etkileşimi

A. Modigliani'nin 1919 yılında yaptığı *Kendi Portresi* (Resim 12) ile Villon'un 1923 tarihli *Villon'un Portresi* (Resim 13) adlı resimler gerek yumurtamsı yüz ve kafa formlarıyla ve üçte iki seyirciye bakan duruşlarıyla, gerekse

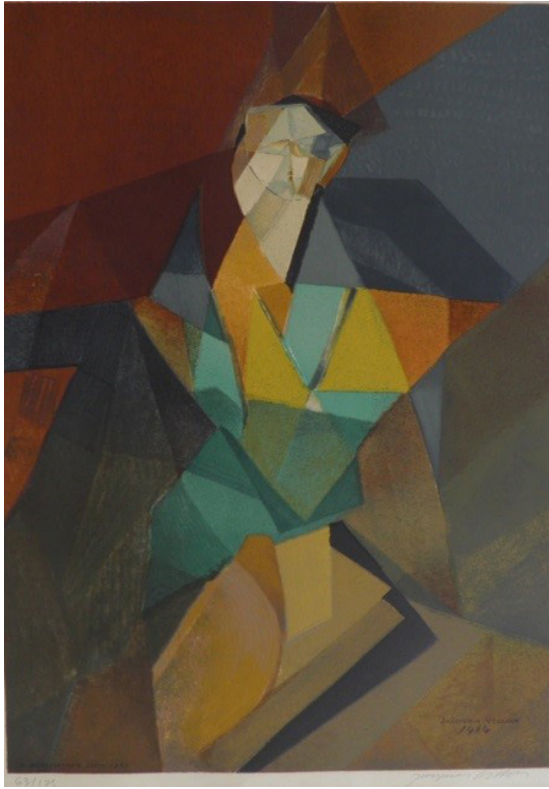
sıcak hardal sarısı ve kahverengi renk tonlarıyla benzerlikler göstermektedirler. Ancak Modigliani portresinde sandalyede oturmuş gösterilirken, Villon'un sadece baş ve boynu vesikalık fotoğraf gibi gösterilmiştir.

Villon'un portresinde kederli ifade açıkça görülmektedir. Dış konturları siyah olan oval başın en dikkat çekici özelliği, içeri doğru çöken yorgun gözleri, aşağı doğru sarkmış dudak uçlarıyla hüznün kuvvetle vurgulanmasıdır. Yüzde koyu bir renk kullanılırken, göz kapakları ve burunda açık renk kullanılmıştır. Ağarmış saçlarıyla çevrelenmiş geniş alnı ve sağ yanağından aşağı doğru inen kalın gölge, boynunda da devam etmektedir. Yüzünü çevreleyen siyah kontur, yüzdeki zayıf ve çökmüş ifadeyi güçlendirirken, aşağı sarkan dudaklar acılı ve hüznü bir görünüm ortaya koymaktadır. Kulakta kontur yoktur. Siyah kontur çizgileri, bazı yerlerde ince, yüz ve

çenede kalınlaşarak asıl vurgulamak istenen yüzdeki çökmüş ifadeyi güçlendirmektedir. Yaşamı boyunca hiç ayrılmadığı kardeşi Raymond Duchamp'la onu önce savaş, sonra ölüm ayırmış, O'nu kaybettikten sonra atölyesinde düştüğü yalnızlık burada yüz çizgilerine de yansımıştır. Modigliani'nin ölümünden bir yıl önce yaptığı portresiyle yumurta formundaki başın duruşu ve zayıf yüzü, kıyafetteki sıcak tonlar ve mavimsi, kül grisi yaka ve boyundaki fular benzemektedir. Dudaklar yukarı doğru zoraki tebessüm eder şekilde, yanaklar canlı ama tüberküloz hastası olan sanatçının gözleri halsiz şekilde gösterilmiş, saçlar ve kaşlar siyah, kontur çizgilerinde çok ince olarak siyah kullanılmıştır. Modigliani'nin portresi Afrika masklarını anımsatan biçimi ifade açısından daha mutlu görünürken Villon'un yüzü hüznü ve yalnızlık yüklüdür.

8. J. Villon, Modern Baskı Resmin Öncüsü

Jacques Villon, 1922-1930 yılları arasında parasal açıdan geçim sıkıntısı çekmeye başlayınca atölyesinde yeniden gravür yapmaya başlamıştır. Paris'in ünlü sanat tüccarı Paris Bernheim Jeune, Galerisi için Modern sanatçılardan E. Manet, Renoir, P. Cezanne, H. Matisse, P. Picasso, G. Braque, Andre Derain, M. Vlaminck, Raoul Dufy ve P. Bonnard'dan seri halde baskılar yaptıktan sonra atölyesine pek çok galeriden yoğun siparişler gelmiş, ama Villon 1927 yılından sonra kendi istediği tarzda resimler yapmıştır. Bir süre T. Lautrec gibi kabarelerin müzikli ve renkli gecelerin dansçıları gösteren renkli taş baskılar yapmıştır. Bir renk senfonisini andıran eserleriyle J. Cheret'nin Villon üzerinde etkisinin büyük olduğu görülmektedir. Baskılarında kazıma, asite yedirme, çukur baskı, kuru kazı (drypoint) ve aquatint tekniklerini kullanmıştır. Bu yıllarda ünü, Amerika'da çok artmış ve hatta Avrupa'dan daha çok Amerika'da tanınmıştır. 20. Yüzyılda modern baskı resmin öncüsü olmuştur (Cleaver, J. 1969: 209-214). 1928 ve 1934 yıllarında açtığı Newyork Brummer Gallery, Marie Harriman Gallery ve Chicago Arts

Resim 10. J.Villon 'Kübiş Kadın Litografı'
1914,16x29 cm

Resim 11. J. Villon 'Renk Perspektifi', 1921-1922, 54 x 72 cm. tuval üzerine yağlı boya

Club'taki sergilerinde Amerikan halkı eserlerine yoğun ilgi göstermiştir.

9. Yeniden Kübist Mimari Resimlere Dönüş

Jacques Villon, 1930'lu yıllar başladığında gravürden tümüyle resmin renkli ve ışıklı dünyasına dönerek figüratif çalışmaya başlamıştır. Ancak birkaç yıl içinde vazgeçemediği kübist tarzda mimari kompozisyonları yine başlıca konuları olmuştur. Manzaralarındaki ağaçlar, evler, dağlar, gökyüzü, yeryüzündeki, natürmortlarındakiyadafigürlerindeki renkler,

biçimler bir tiyatro ya da bir peri masalı gibidir. Eserlerinde G. Seurat'nın renklerini, P. Cezanne'nin kübizmini açıkça görmek mümkündür.

10. Fransız Resim Sanatının Renk Ustası Villon

J. Villon, 1939-1940 yılları arasında soyut tarzda manzara resimleri yapmıştır. Bu dönem onun ikinci soyut dönemidir. 1939 yılında *Yeni Gerçekçiler* soyut resim sergisine katılan (Charensol, G, 1994: 89-92) J. Villon, II. Dünya Savaşı sırasında 1942-1944 yıllarındaki sergi

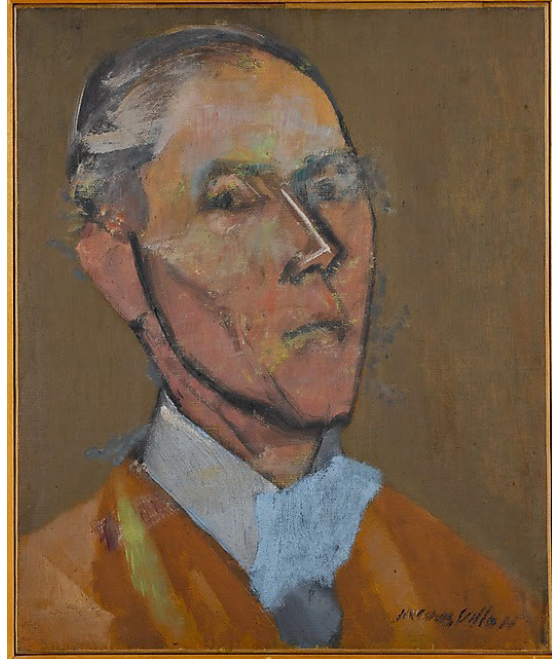
Resim 12. A. Modigliani 'Kendi Portresi', 1919, tuval üzerine yağlı boya, 100x65 cm.

leriyle Fransız sanatının usta ismi olarak Fransız resim sanatı içinde hak ettiği yeri almıştır. Resimleri artık Fransa'da da sıklıkla aranır olan Villon, *Sarı Çiçekli Natümort* örneğinde görüldüğü gibi, (Resim 14) manzaraları, figüratif kompozisyonları ve natürmortlarında Fransız resminin kendine özgü turuncu, pembemsi eflatun, mavi, sarı ve çağla yeşili tonlarındaki renk paletiyle unutulmayacak yıldızı olmuştur. (Güvemli, Z, 1964: 374)

Villon'un resimleri önce gözünüze hitap ederken, aynı anda içinize işler, ruhunuzun derinliklerinde kendine özgü parlak, ışıltılı renk skalasıyla ve coşkusuyla orada kalır. Renkleri leylak buketlerini ya da batmakta olan akşam güneşinin ufukta bıraktığı turuncu ve mor ışıkları anımsatır. Resimlerine baktıkça kah-

verengi ağaç gövdeleri veya kayaların üzerindeki nemli yosun yeşili benekleri, ayçiçeği tarlalarının sıcak sarısını, uzaktaki mavi tepelerin ruhunuzda bıraktığı heyecanı çağırıştırır. Villon'un seriler halinde yaptığı resimlerin ışık ve renk skalasındaki başarısının sırlarında Normandiya'nın harmanlarındaki sarı-turuncu renk ve ışığından esinlenmesi, aynı zamanda yaban gülü ve elma tonlarını, fuchia (küpe çiçeği) çiçeklerinin pembe-mor tonlarıyla karışan menekşe renklerinin, kırlardaki sarı papatyaların gözünüzü okşayan güzelliğiyle doğanın armağanı renk senfonileri yatar. O'nun resimlerinde ışığın saf ve yoğun biçiminin kullanımını, doğal yaşamın sembollerini, ortaçağ resminin renklerini, ateş kırmızısını, gök mavisini, su yeşilini ve yeryüzünün kül grisinin karışımını bir şarkı gibi lirik şekilde sunumu görülür. Ayrıca bu resimlerde takdire şayan saf bir görünümle düzenli çizgiler yepyeni gölgelerle dalgalanır.

Villon'un eserlerindeki şiirselliğe önem vermesinin yanında geometrik biçimlerdeki denge ve deseni de göz ardı etmemeye, 1945

Resim 13. J. Villon 'Kendi Portresi', 1923, tuval üzerine yağlı boya, 46x38 cm.

yılında yaptığı *Kavaklar* (Resim 15) adlı resmi güzel bir örnektir. İzlenimcilikle kübist yaklaşımı uzlaştıran, figüratifle soyutu, geometrik biçimlerle renkleri kendi tarzıyla oynayan kimi zaman illüstratör, kimi zaman gravür sanatçısı döneminin akımlarından kendini ve oranlarıyla Altın Kesim grubunun lideri Jacques Villon, kimi zaman vitray sanatçısı olarak, paletindeki özgün renklerine sadık kalan resmin üretken ustasıdır. Çeşitli kitaplarda illüstrasyonları yer alan, baskı resim, yağlı boya, kara kalem ve sulu boya olmak üzere günümüze yedi yüz eseri gelebilmiş bir sanatçıdır.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ünü daha çok artan Jacques Villon, bir süre figüratif resim çalışmıştır. (Richter, H. 1969: 13) *Kendi portresi'nde* (Resim 16) parçalanmış biçimler ve canlı

renkler ancak Villon'un tarzında bu kadar güzel aranje edilip sunulabilir duygusunu uyardırmaktadır. Kendine özgü soyut anlayışı ve Kübizme şiirsel yaklaşımını hayatı boyunca resimlerinde devam ettirmiştir. Hatta yaptığı baskılarda da kübist düşünceyi görmek mümkündür. O'nun savaş sonrası dönemde figürleri bıraktığı, çok sevdiği ve vazgeçemediği geometrik, dinamik biçimlere geri dönüğü görülmektedir.

11. Dünya Çapında Ödülleri

1937 Yılında Paris'te Uluslararası sergiye katılmış, aynı yıl resim ve gravür dalında bir altın madalya kazanmış ve *Chevalier de la Legion d'Honneur* ödülüne layık görülmüştür. 1945 Yılında Amerika'da Yale Üniversitesi Sanat Galerisi'nde Duchamp, Duchamp-Villon Sergisi-

Resim14. J. Villon 'Sarı Çiçekli Natürmort' tuval üzerine yağlı boya, 1956, 50x65cm.

Resim 15. J. Villon 'Kavaklar', 1945, tuval üzerine yağlı boya, 33x40 cm.

ni, 1948 senesinde Kopenhag Kraliyet Güzel Sanatlar Galerisi, Paris Louis Carre Galerisi'ndeki sergileri açarak, bitmek bilmeyen enerjisiyle kariyerindeki hak ettiği ödüllere doğru ilerlemiştir.

1949 Yılında New-York Institute of Contemporary Art'da, Chicago Arensberg Collection Art Institute'de sergilerinin ardından aynı yıl Lugano Uluslararası Sergisi'nin gravür dalında Büyük Ödülü'nü (Grand-Prix) kazanmıştır. 1950 yılında Amerika'da Washington, D. C. Phillips Gallery, Willmington Delaware Art Center'daki resim sanatı için çok önemli sergileriyle artık dünya çapında bir sanatçı olan Jacques Villon, aynı yıl Pittsburgh'da Carnegie Institute'de Uluslararası Sergi'de *Harman (The Thresher)* adlı eseriyle Carnegie Ödülü'nü

almıştır. 1951 yılında Paris Ulusal Modern Sanatlar Müzesi'ndeki sergisinde kazandığı ün, O'nu daha üretken olmaya teşvik etmiştir. 1953 yılında Jacques Villon, *Commandeur de la Legiond'Honneur ve Commandeur des Arts* nişanına layık görülmüştür. 1955-1957 yılları arasında Metz Kenti'nde *Saint Etienne Katedrali'nin Kutsal Şapeli (Sacrament Chapel of the Saint-Etienne Cathedral)* pencerelerindeki hayranlık uyandıran vitrayları yapmıştır. Villon vitraylarında Hz. İsa, Hz. Musa ve Mısır'da İbraniler konularını işlemiştir. 1956 yılında da Venedik Bienali Büyük Ödülü'nü kazanan sanatçının eserleri uluslararası üne kavuşmuş ve resimleri koleksiyonerlerin aradığı resimler olmuştur. Ömrünün son yıllarında çok sevdiği Normandiya'da yeniden manzaralarına geri dönmüş ve 1963 yılında atölyesinde ölmüştür.

Resim 16. J. Villon 'Kendi Portresi', 1949, tuval üzerine yağlı boya, 41x27cm.

J. Villon'un ölümünden sonra kardeşi Marcel Duchamp, 1967 yılında Rouen'de "Duchamp- lar: Jacques Villon, Raymond Duchamp, Marcel Duchamp, Suzanne Duchamp" adıyla bir sergi organize etti. Daha sonra bu aile sergisi Paris Modern Sanatlar Müzesi'nde de teşhir

edildi. Jacques Villon'un eserleri San Francisco ve Boston Güzel Sanatlar Müzeleri, Michigan Üniversitesi Koleksiyonları'nda, Minneapolis Sanat Enstitüsü'nde, Washington D. C Ulusal Sanat Galerisi'nde, New-York Modern Sanat Müzesi (MOMA), Paris Bibliotheque Nationale de France, İsviçre Jenisch Müzesi'nde ve özel koleksiyonlarda yer almaktadır. Sanatçının çok sayıda yağlı boya eserinin yanında yedi yüz baskısı bulunmaktadır.

Sonuç olarak denilebilir ki Villon, çocuk yaşta dedesinden öğrendiği gravür sanatıyla resim sanatına başlamış, Paris Ecole Des Beaux Arts ve Académie Julian'de kariyerini geliştirerek, yağlı boya, sulu boya, karikatür, afiş, özgün baskı ve vitray dallarında eserler vermiştir. Kurmuş olduğu çeşitli sanat grupları ve üyesi olduğu sanat akımlarındaki lider kişiliğiyle modern sanata çok büyük katkılar sağlamış ve Avrupa resmini Amerika'ya tanıtmış uluslararası bir sanatçıdır. Resmin tüm dallarında kendini denemiş ve başarılı olmuş Fransız resim sanatının büyük ustası kişiliğindeki içtenliğini, ailesine ve kardeşlerine olan sevgi dolu yönünü resimlerine sıklıkla yansıtmıştır. Villon, çağdaşı sanatçılara ve Altın Kesim grubuna lider olmuş, uluslararası üne kavuşmuş 20. yüzyılın modern baskı sanatının simge isimlerinden biri olarak yavaş ve çekingen adımlarla ilerlediği kariyer yolunda ödülleri olgunluk döneminde yakalayabilmiştir. Hiç durmadan çalışan enerjik, yaşadığı çağın tüm üsluplarını özümsemiş, resmin her dalında başarılı eserler vermiş, coşkulu renklerle resimlerinde vazgeçemediği ölçüleri ve sanat akımlarındaki avangart yönleriyle gerek çağdaşı olan ve gerekse kendisinden sonra gelen genç kuşak sanatçılara ilham kaynağı olmuş, kıtalararası üne kavuşmuş, son nefesine kadar resim yapma tutkusunu kaybetmemiş, şöhreti dünyaya yayılsa da mütevazı tavrıyla örnek bir sanatçı olmayı başarmıştır.

KAYNAKÇA

Arnason, H. H. (2013). History of Modern Art, New Jersey: Amazon Publications

Britt, D. (1974) (Edit). Modern Art, London: Thames & Hudson

Brommer, G. F & Kohl, D. (1997) Discovering Art History, Worcester, Mass: Davis Publications

Charensol, G. (1994). Villon: İnce Ruh, 20.Yüzyıl Fransız Resmi: Bir Kesit, (çev: Işık Ergüden) Sanat Dünyamız (57): 87-92

Cheney, S. (1952). A New World History Of Art, New York: Oxford University Press

Cleaver, J. (1963). A History of Graphic Art, New York: Philosophical Library

Elgar, F. (1994). "Villon Nasıl Çalışır", (çev: Esin Talu Çelikkan) Sanat Dünyamız (57): 93-96

Gaunt, W. (1968). The Observers Book of Modern Art, London: Frederick Warne & Co. Ltd.

Güvemli, Z. (1964). Büyük Ressam ve Heykeltıraşlar. İstanbul: Varlık Yayınları

Hamilton, G. H (1989). Painting and Sculpture in Europe, 1880-1940, NewYork: Yale University Press

Özüdoğru, Ş. (1993) Sanat Tarihi , Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları

Richter, H. (1969) Malerei Unseres Jahrhunderts, Köln: DuMont Schauberg Publications

Tomkins, C. (1996). Duchamp: A Biography, NewYork: Amazon Publications